

घरेलु हिंसा र महिला

(नवलपरासी जिल्लाको मिथुरकरम गा.वि.स.का विवाहित महिलाहरुको एक अध्ययन)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अर्न्तगत समाजशास्त्र

केन्द्रीय विभागको स्नाकोत्तर तह

द्वितीय वर्षका समाजशास्त्र विषयको आंशिक

आवश्यकता परिपूर्तिको लाग प्रस्तुत

शोध पत्र

प्रस्तुतकर्ता

तुलसा कंडेल

रोल.नं : १५२

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७२

सिफारिस – पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय सामाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग अर्न्तगत स्नातकोत्तर तह द्वितीय बर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि घरेलु हिंसा र महिला शीर्षकको शोधपत्र तुलसा कंडेल मेरो सल्लाह र निर्देशनमा तयार गर्नुभएको हो । निजको उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्दै प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कन गर्न मुल्याङ्कन समिति सक्षम सिफारिस गर्दछु ।

.....

शोधपत्र निर्देशक

स्वीकृति – पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय सामाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग अर्न्तगत स्नातकोत्तर तह द्वितीय बर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि तुलसा कंडेलद्वारा प्रस्तुत घरेलु हिंसा र महिला शिर्षकको शोधपत्र स्नातकोत्तर उपाधिका लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

.....

शोधपत्र निर्देशक

.....

बाहय परीक्षक

.....

शोध निर्देशक

मिति:

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर पाँचौं पत्रको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि शोधपत्र प्रस्तुत गर्नुपर्ने भएकाले शोधपत्रको शिर्षक “घरेलु हिंसा र महिला” राखेकी छु । नवलपरासी जिल्लामा भएका महिला घरेलु हिंसा र घटनाहरूको घटन पिडीतले विभिन्न ठाउँमा भोग्नु परेका समस्याहरू, सरोकारवाला निकायहरूले घटना नहोस भन्न गरेका विभिन्न प्रयासहरूको खोज अनुसन्धानमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले यो शिर्षक चयन गरिएको हो । समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुरका मनोहरी ढकालको निर्देशनमा यो शोधपत्र तयार गरेकी हुँ । शिर्षक चयन गरी विस्तृत अध्ययन गर्ने शिलशिलामा आवश्यक सल्लाह तथा सुझाव दिनुहुने श्रेष्ठ गुरुहरूप्रति कृतज्ञता प्रकट गर्न चाहन्छु ।

समाजशास्त्र अध्ययन अनुसन्धानको क्रममा र शोधपत्र लेखनमा अमूल्य सुझाव सल्लाह दिनुहुने समाजशास्त्र विभागीय प्रमुख श्री प्रा. डा तुल्सीराम पाण्डे तथा मलाई प्राज्ञिक ज्ञान प्रदान गर्ने र मेरो शोधपत्र लेखनमा मार्गनिर्देशन गरी बहुमूल्य सुझाव दिने, गल्ती, कमजोरी औल्याई सुधारका लागि हौसला प्रदान गरी शोधपत्र पुरा गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने वाह्य निरिक्षक प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । साथै नवलपरासी जिल्लाको गैडाकोट नगरपालिकाको विभिन्न संघ संस्थाहरू र मिथुकरण गा.वि.सका आमा समूह र युवा क्लवलाई हृदय देखिनै कृतज्ञता प्रकट गर्न चाहन्छु ।

यस शोधपत्र लेखन पूरा गर्नका लागि प्रेरणा दिनुभएकोमा म मेरा आदरणीय आमा र बुवालाई हृदयदेखि नै कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । साथै मेरा साथीहरू शारदा पौडेल, कमल सुवेदी, प्रदिप कडेल र अन्य साथीहरू प्रति पनि कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । यस अध्ययन क्षेत्र नवलपरासी मिथुकरम गा.वि.स.मा बसोवास गर्ने सम्पूर्ण आमा दिदी बहिनीहरूको सहयोग र सहभागी म धेरै प्रसन्न छु । उनीहरूको सहयोग विना यो कार्य असम्भव रहेको थियो । अन्त्यमा मलाई टाइप, सेटिङ्ग गरी सहयोग गर्नुहुने न्यू प्रकृति फोटो कपी कीर्तिपुरकी बहिनी पार्वती रिजाललाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

शोधार्थी

तुलसा कडेल

केन्द्रीय क्याम्पस

कीर्तिपुर, काठमाडौं ।

विषयसूची (Contents)

पेज नं

अध्याय - एक

परिचय

१-९

१.१. अध्ययनको पृष्ठभूमि

१

१.२. समस्याको कथन

४

१.३. अध्ययनको उद्देश्य

६

१.४ अध्ययनको महत्व

७

१.५. संगठनात्मक ढाचा

८

१.६ अध्ययनको सिमा

९

अध्याय - दुई

सन्दर्भ साहित्यको अवलोकन

२.१ विश्वव्यापी सन्दर्भमा

१०

२.२ नेपालको सन्दर्भमा

१२

२.३ महिला विरुद्धका घरेलु हिंसाको अवधारणात्मक खाका

१७

अध्याय - तीन

अनुसन्धान पद्धती.

१९-२९

३.१ अनुसन्धान क्षेत्रको छनौट र यसको औचित्य

१९

३.२ अनुसन्धान ढाँचा

१९

३.३ अध्ययनको समग्रता र नमुना छनौट

२०

३.४ तथ्यहरूको स्रोत तथा प्रकृति

२०

३.५ तथ्याङ्क संकलन विधीहरू

२०

३.५.१ प्राथमिक स्रोत

२१

३.५.१.१ अन्तर्वार्ता

२१

३.५.१.२ व्यक्तिगत अध्ययन.

२१

३.५.२ द्वितीय स्रोत

२२

३.५.३ तथ्याङ्क विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण.

२२

३.६ गोपनियता

२२

३.७ अध्ययन क्षेत्रको सामान्य परिचय	२२
३.७.१ भौगोलिक अवस्था	२२
३.७.२ मिथूकरम गा.वि.स	२३
३.७.३ मिथूकरम गा.वि.स वडा नं १	२३
३.७.३.१ मिथूकरम गा.वि.स. को सामाजिक अवस्था	२४
३.७.३.२ मिथूकरम गा.वि.स.को आर्थिक अवस्था	२४
३.७.३.३ मिथूकरम गा.वि.स.को शैक्षिक अवस्था	२४
३.७.३.४ मिथूकरम गा.वि.सको स्वास्थ्य स्थिती	२४
३.७.३.५ धार्मिक तथा भाषिक स्थिति	२५
३.८ घरेलु हिंसा पीडित महिलालाई हेर्ने सामाजिक संस्थाको सामान्य परिचय	२५
३.८.१ मिथूकरम पारालिगल कमिटी	२५

अध्याय - ४

महिलाको सामाजिक तथा आर्थिक पृष्ठभूमि

४.१ जनसंख्या	२७
४.२ उत्तरदाता महिलाको विवरण	२८
४.३ परिवारको प्रकार	२८
४.४ जातिगत विवरण	२९
४.५ धर्म	३०
४.६ शैक्षिक अवस्था	३१
४.७ आर्थिक अवस्था	३३
४.८ उत्तरदाता महिला प्रति गरिने घरेलु हिंसाको बेलाको विवरण	३५

अध्याय - ५

घरेलु हिंसाको कारण, समस्या र धारणा

५.१ महिला विरुद्धको घरेलु हिंसा	३७
५.२ घरेलु हिंसाका प्रकारहरू	३७
क) शारीरिक हिंसा	३८
ख) मानसिक हिंसा	४१
ग) यौनजन्य हिंसा	४५

५.३ घरेलु हिंसाका कारणहरू	४७
५.४ महिला विरुद्ध हिंसा सम्बन्धि महिलाहरूको धारणा	४८
५.५ उत्तरदाता महिलाहरूले हिंसा बताएको वा नबताएको विवरण	४८
५.६ हिंसाबाट पीडित भएका उत्तरदाता महिलाहरूको सहायताको विवरण	४९

अध्याय -छ

साराशं र निष्कर्ष.	५०-५५
--------------------	-------

६.१ साराशं	५०
६.२ निष्कर्ष	५४

सन्दर्भसूचि	५६-५८
-------------	-------

अनुसूचि - १

प्रश्नावली :